

Pécsvárady Szabolcs ezredes:

A NEM HAGYOMÁNYOS HADVISELÉS SZEREPLŐI – A GERILLAMOZGALMAK SAJÁTOSSÁGAI, HASONLÓSÁGOK ÉS KÜLÖNBBSÉGEK (1.)

DOI: 10.35926/HSZ.2026.2.2

ÖSSZEFOGLALÓ: A szerző a nem hagyományos hadviselés (NHH) témáját kutatja. A nem hagyományos hadviselést leíró egyik modell a Special Operation Research Office által kidolgozott „ellenállás piramisa”, amelyben a feladatok között megtalálhatjuk a gerilla-hadviselést is. A szerző tanulmányában a második világháború gerillatevékenységei közül három, nem hagyományos hadviselésként számontartott mozzanatát hasonlítja össze. A Fülöp-szigetek több tízezer főt számláló gerillacsoportjait, a japánok által rettegett burmai kacsin törzsből kiképzett és felállított gerillaerőt, valamint a rendkívül alaposan kiválogatott és felkészített háromfős Jedburgh-csoportok által támogatott francia ellenállókat. Az összehasonlítás több konkrét szempont alapján történik, mint például a stratégiai környezet és a gerillák alkalmazásának célja, a gerillacsoportok jellemzői és az őket támogató különleges erők jellemzői. Az összehasonlításból kitűnik, hogy a gerillák alkalmazásának a szándéka már korán felbukkant a szövetségesek terveiben, viszont a gerillacsoportok kialakulása többféle sémát követett. Az is kiderül, hogy az őket támogató különleges erők felkészítése és tevékenységük szükség szerint a műveleti területre szabottan rendkívül specifikus kell, hogy legyen. Végül a szerző fontos következtetést von le írásában: a gerillák sikerei ellenére mindhárom példában észrevehető, hogy tevékenységük legtöbbször tudatosan korlátozva volt, és a hagyományos katonai műveletek támogatását szolgálta.

KULCSSZAVAK: nem hagyományos hadviselés, különleges műveleti erők, különleges erők, gerillák, ellenállók, Jedburgh-csoportok, csendes-óceáni hadszíntér

A SZERZŐRŐL:

Pécsvárady Szabolcs ezredes, a Honvéd Vezérkar Hadműveleti Csoportfőnökség Stratégiai Tervező Főnökségének főnöke (ORCID: 0009-0008-7451-0659; MTMT: 10090986)

BEVEZETŐ

Több mint húsz éve az Amerikai Egyesült Államokban a jellemzően szarkasztikus katonahumor segítségével szemléltették e sorok szerzőjének az egyes „elit” egységek közti különbségeket. A vicc úgy szól, hogy tudom-e, mi a különbség a „Marines” (a tengerészgyalogoság), a „Ranger”-ek (a különleges műveleti erők kötelékébe tartozó elit könnyűgyalogos erők) és a „Special Forces” (a tulajdonképpeni különleges erők) között? Adva van egy sziget, tele ellenséggel, és a szigetet el kell foglalni. A tengerészgyalogosok repülőgépekről bombázzák, hajtűzérséggel lövik, a heves tűzben partra szállnak, majd kegyetlen harcok után mind elesnek. A rangerek az éjszaka közepén ejtőernyővel leugranak közvetlenül a legjobban védett célpontokra, súlyos harcok során elpusztítják az ellenséget, de ők maguk is mind elesnek: a sziget senkié. A különleges erők pólóban és rövidnadrágban egy hajnalon

kieveznek a szigetre. Megkeresik a legostobább helyieket, adnak nekik némi pénzt meg pár rozsdás fegyvert, és feltüzelik őket, hogy lázadjanak fel, és támadják meg a szigetet őrző katonákat. A helyiek persze katasztrofálisan elbuknak. A pár túlélőtől a különleges erők tagjai visszaveszik a pénzt, és – mielőtt lelépnének a szigetről –, még csúnyán le is hordják őket, hogy milyen hitvány módon elszúrták.

Félretéve az alighanem mindenhol meglévő fegyvernemi sovinizmust, a vicc alapja – mint annyiszor – a valóság. A tengerészgyalogság partra szálló műveletei a megerősített partszakaszokon, a rangerek rajtaütései és ejtőernyős ugrásai közvetlenül a védett célpontokon mind történelmi példákkal igazolható valós tevékenységek, ahol a magas veszteségeket akkor sem lehet feledtetni, ha a „sztorit” cinikusan, humorba csomagolva mondjuk el.

A viccben leírtaknak a különleges erők esetében is megvan a valóságalapja. A kifigurázott módszer a nem hagyományos hadviselés, ami a különleges műveleti erők kötelékébe tartozó különleges erők számára egyes országokban megnevezett feladat. A nem hagyományos hadviselés a 2012-es NATO-definíció szerint olyan katonai műveleteket jelent, amelyeket gerilla-, szimpatizáns és titkos civil szervezeteken keresztül vagy azokat támogatva hajtának végre azért, hogy így váljék lehetővé egy ellenálló vagy lázadó szervezet számára egy regnáló politikai hatalom vagy megszálló erő zavarása vagy leváltása.

Ha az NHH-hoz köthető klasszikusokat keresünk, akkor az egyikük Ernesto Che Guevara. *A gerillaharcos kézikönyve* című könyvében azt írta, hogy a forradalmaknak megvannak az alapelveik (törvényeik) és jellemzőik, amelyek univerzálisak, de az állandó törvények mellett a földrajzi és a társadalmi körülmények befolyásolják a gerilla-hadviselés jellemzőit.¹

A könyvében Che Guevara bevallott célja az alapelvek meghatározása, az enyém azonban pont ennek ellentéte. Jelen tanulmányban az egyik célom, hogy három történelmi példán keresztül bemutassam a gerillamozgalmak sokféleségét, azt, hogy akár a nagy képet tekintve, akár a részleteket vizsgálva milyen különbségeket lelhetünk fel. Fontos módszertani megkötés, hogy olyan műveleteket vizsgálók (illetve olyan műveletek közül válogatva vizsgálódom), amelyek a végrehajtók által elismerten nem hagyományos hadviselésként vannak klasszifikálva, és ennek megfelelően a mostani definíciónak is legalább részben megfelelnek.

A másik célom a nem hagyományos hadviselés szélesebb aspektusának a vizsgálata. „*A forradalom definíciójánál fogva megjósolhatatlan. A megjósolható forradalom ki sem tör.*” Ez a két mondat Yuval Noah Harari izraeli történésznek az emberiség történetével foglalkozó *Sapiens* című könyvében található.² A műben ez csak egy kis gondolatmorzsa, viszont azonnal össze is köthetjük a nem hagyományos hadviselés bemutatott definíciójával. Amit a hadsereg csinál a nem hagyományos hadviselés során, az katonai szempontból olyan művelet, amely egy regnáló hatalom elleni harcot jelent, ellenállókat vagy lázadókat támogatva. Legextrémebb módszere pedig lényegében egy forradalom kiobbantása.

A Harari-idézet alapján optimizmusra való hajlam (vagy szakmai tapasztalatunk) függvényében két végletben gondolkodhatunk a nem hagyományos hadviselésről. Egyrészt, hogy az könnyű, hiszen a forradalmak megjósolhatatlanok. Vagy rendkívül nehéz, mert nehéz lesz észrevétlennek maradni a regnáló hatalom ellenforradalmi erőfeszítései miatt. De akkor, hogyan is néz ki a nem hagyományos hadviselés művelete? Célrányos kutatással nem kell sok idő az internet korában, hogy felleljünk egy „receptet”.

¹ Che Guevara 2009, 15.

² Harari 2022, 220.

Az amerikai hadsereg egyik témában érintett „think-tank”-je, a Különleges Műveleteket Kutató Hivatal (Special Operations Research Office – SORO) a nem hagyományos hadviseléshez kapcsolódóan 1963-ban (más forrás szerint 1966-ban) megjelentetett egy modellt „ellenállás és lázadás piramisa” elnevezéssel, amelyre később SORO-piramisként hivatkoztak.³ A piramisszerűen logikai sorrendben egymás fölé illesztett huszonnégy tevékenységet olvasva azonban legtöbbször elbizonytalanodnak. Az eredeti változatban olyan feladatokat találhatunk, mint például beszivárgás szakszervezetekbe és diákszövetségekbe, fokozott politikai erőszak, vagy éppen terrorcselekmények a kormányzat gyengeségének demonstrálására.⁴ Ezek kétségkívül nem katonai feladatok. Ugyanakkor megtalálható benne a szabotázs, a csúcsán pedig a gerillatevékenység, ami viszont közel áll a különleges erők feladatrendszeréhez.

A kérdés adott: ha elfogadjuk, hogy a SORO-piramis a nem hagyományos hadviselés egy széles körben elismert modellje, akkor a különleges erők hol, hogyan és miért jönnek a képbe?⁵ Ehhez kapcsolódik tehát írásom másik célja. Igazolni próbálom azt a feltételezésemet, hogy a SORO-piramis modelljét figyelembe véve vannak olyan konfliktusok, amikor nem a gerillák tevékenysége lesz az, amelyik a végcélt eléri. Vagy megfordítva: lesznek helyzetek, amikor a gerillákat támogató különleges erők tevékenysége is tudatosan korlátozva lesz valamilyen oknál fogva, és a szándéka sincs meg, hogy a különleges erők és az általuk támogatott gerillák legyenek a döntő faktor egy hatalom megbuktatásában. Ez lényegében a nem hagyományos hadviselés tudatos korlátozása, és így egyfajta indirekt katonai megközelítéssé alakítása, legalábbis a stratégiai és hadművelleti szinteken.

A két megfogalmazott céloom eléréséhez néhány történelmi példát vizsgálok, és bizonyos szempontok alapján elemzem azokat. Az FM 3-05.130 Army Special Operations Forces Unconventional Warfare (Az Amerikai Egyesült Államok hadseregének különleges művelleti erői nem hagyományos műveletei) című szabályzat 2008-as kiadása egy helyen felsorol néhány konkrét, nem hagyományos hadviseléshez kapcsolódó katonai műveletet. A felsorolásban a két legrégebbi a második világháború észak-franciaországi ellenállóihoz kapcsolódik, a másik pedig a csendes-óceáni hadszíntér gerillatevékenységéhez.⁶

Jelen tanulmányban ezeket a műveleteket vizsgálom három konkrét példán keresztül. A szövetséges Jedburgh-csoportok együttműködését a francia ellenállókkal (akkori gyűjtőnévén a „maquis”-val), MacArthur tábornok erőfeszítéseit a Fülöp-szigeteki gerillacsoportok alkalmazására, végül az amerikai Stratégiai Szolgálatok Irodájának (Office of Strategic Services – OSS) irányítása alatt létrehozott „101-es különítmény” (OSS Detachment 101) erőfeszítéseit egy gerillaerő felállítására Burmában. A három példa összehasonlítása módszerintézetileg hasznos. A különleges művelleti erők tekintetében mindhárom esetben ugyanaz az ország a főszereplő, amely nyíltan felvállalja a nem hagyományos hadviselés műveleteinek végrehajtását. A korszak is megegyezik. Ami különbözik, az a földrajzi régió és a közvetlen ellenség: Európában a náci Németország, míg Ázsiában Japán.

Az összehasonlítással rá tudok világítani a nem hagyományos hadviselésnek azokra a tulajdonságaira és körülményeire, amelyek változók, és a különleges erőknek (vagy nem hagyományos hadviselést folytató nemzeteknek) teljes mértékben fel kell ismerniük, hogy a módszereiket a körülményekhez igazítva sikereket érhetnek el.

³ Hasler 2017, 11.

⁴ Kilcullen 2019, 1. ábra.

⁵ Fontos megjegyezni, hogy a SORO-piramis is változott az évtizedek során, és többen is megkérdőjelezzik alkalmazhatóságát.

⁶ FM 3-05.130 2008, 1-2.

Írásomban egyenként tárgyalom a három példát. Mivel mindegyik történelmi példáról könyvek születtek, így a teljes és mély elemzés helyett csak fontosabb epizódokat említek, és önkényes szempontok alapján vázlatosan mutatom be a témát érintő fontosabb ismereteket. A példákban először a stratégiai helyzetet és a katonai terveket mutatom be, majd a végrehajtó (különleges) erőket. Ezt követi a gerillák jellemzőinek bemutatása, majd röviden összefoglalom a művelet hatékonyságára vonatkozó nézeteket. A cikk végén az összefoglalásban beazonosítom, hogy mik voltak a különbségek és az azonosságok a tevékenységekben.

A témát érintően egy fontos korlátnak is tudatában kell lennünk, ez pedig a források objektivitása. A Fülöp-szigetek gerilláinak elemzésénél például Peter Sinclair több forrás alapján megállapítja, hogy a források jellegéből fakadóan eltérő az információ hitelessége. Sinclair forrásai a hivatalos jelentések, de ugyanúgy használ személyes feljegyzéseket is, amelyek évekkel a háború után jelentek meg. Ezekben például jól nyomon lehet követni a gerillák közötti ellentéteket.⁷ Ezek a források annyira jók, mint amennyire a szerzőik emlékezete, és persze fellelhető bennük a szubjektivitás. Ugyanakkor a hivatalos dokumentumok is torzíthatnak, ahogy az szintén tetten érhető a cikkben tárgyalt történelmi példák esetében is.

Témánkat érintő munkájában S. J. Lewis idéz egy jelentést, amelyben az áll, hogy a hivatalos csatornákon keresztül kapott jelentések alapján az „Andrew” nevű Jedburgh-csoport tevékenysége marginális és kiábrándító.⁸ A különleges műveletekért felelős részleg az amerikai 5. hadtest törzsénél tett látogatása alapján viszont úgy találta, hogy az ellenállók és a csoport a valóságban rendkívül hatékonyan tevékenykedtek, nagyszámú és jól szervezett ellenálló erővel jelentősen támogatták az 5. hadtest tevékenységét.⁹

Nyolcvan év távlatából tehát célszerű fenntartásokkal kezelni a sarkos véleményeket és a legendás tetteket, amiket olvashatunk. Lehet, hogy a tömör és kritikus jelentéseket egy olyan törzstiszt gépelte kézzel írt papírfecniket bogarászva, aki csak arra vágyott, hogy a következő állomáshelye ne közvetlenül a fronton legyen. Az életrajzi elbeszéléseket pedig olyanok is írhatták magukról, akik tudták jól, hogy egyrészt a részleteket nem lehet majd ellenőrizni, másrészt minél jobb színben tüntetik fel magukat, annál jobb esélyeik lehetnek civilként a háború után.

A JEDBURGH-CSOPORTOK ÉS A FRANCIA ELLENÁLLÁS

A Jedburgh-csoportok¹⁰ tevékenységével foglalkozó irodalom viszonylag bőséges. Kimondottan katonai szemszögből és meglehetősen tömören tárgyalja a témát az amerikai S. J. Lewis a *Jedburgh Team Operations in Support of the 12th Army Group, August 1944* című munkájában.¹¹ Ennek tartalmát érdemes összevetni David Hogan munkájával, aki a második világháború amerikai különleges műveleteinek krónikáját szerkesztette.¹² Végül hasznos adalékokat találhatunk James D. Kiras művében, amely a különleges műveletek

⁷ Sinclair 2011, 9.

⁸ A Jedburgh-csoportok fedő- és hívónévként egy-egy angolszász keresztnevet kaptak.

⁹ Lewis 1991, 61.

¹⁰ A Jedburgh-csoportok (Jedburgh teams) elnevezése a második világháborús hadműveletek során véletlenszerűen kiválasztott kódnév volt, amelyet egy katonai kódkönyvből vettek ki. A hadművelet elnevezését adó Jedburgh egy kis skót határváros. Bár a nevet véletlenszerűen választották, később többen is párhuzamot vontak a csapatok gerillajellegű feladatai és a város történelme között: a középkorban a skót–angol határvidék hírhedt volt a Border Reivers nevű portyázó csoportok tevékenységéről, amelyek gerillaharcot folytattak az angol megszállók ellen.

¹¹ Lewis 1991: i. m.

¹² Hogan 1992.

stratégiai hatásaira fókuszáló tanulmány, és a témát elsősorban a britek szemszögéből vizsgálja.¹³ Ennek a három műnek az összevetésével a Jedburgh-csoportok történetét röviden az alábbiak szerint foglalhatjuk össze.

„Nagyon nagy szükségünk lesz Franciaországban az ellenállás támogatására”

Eisenhower tábornok kijelentésének fényében nem meglepő, hogy a Jedburgh-csoportokat a szövetségesek kimondottan a nyugat-európai hadszíntéren kialakult ellenálló mozgalmakkal való együttműködés érdekében hozták létre. Nem egyedülálló kezdeményezés, és nem is a legelső. Már 1940-ben a brit kabinet létrehozta a SOE-t (Special Operations Executive, lefordítva körülbelül „Különleges Műveleti Parancsnokság”), amely a hírszerző szolgálatoktól függetlenül a tengelyhatalmak által megszállt országokban támogatta a szabotázsakciók végrehajtását.¹⁴

A téma teoretikus múltja még korábbra nyúlik vissza. A szabotázsakciókat már 1938-ban tanulmányozták brit katonai és külügyi szakértőkből álló csoportok, majd ezek összeolvasásából született a SOE. 1939-ben megjelent a brit War Office (az összevont hadügyminisztérium elődjeként csak a szárazföldi haderőnemért felelős minisztériumi szintű szervezet) nem hagyományos részlegétől (Sir Colin McV. Gubbins, a SOE későbbi parancsnokhelyettese tollából) két kiadvány is: *A gerilla-hadviselés művészete* és *A Partizánparancsnokok kézikönyve*.¹⁵

A vezetés és a doktrinális háttér tehát megvolt, és a briteknél már a különleges műveleti erők tekintetében is voltak létező képességek. A brit Special Air Service (SAS, Különleges Légi Szolgálat) azonban független volt a SOE-től. A SAS-t alapító David Stirling szerint a szervezet céljai elsősorban rajtaütések mélyen az ellenséges vonalak mögött, stratégiai támadó műveletek végrehajtása ellenséges területeken lévő bázisokból, és végül – a lehetőségek függvényében – a helyi gerillák toborzása, kiképzése, felszerelése és irányítása.¹⁶ Ez a közvetlen kapcsolat nélküli, töredezett szervezet később nehézségeket okozott az alkalmazás során. Ma a különleges műveleti erők egy átfogó kifejezés számos képesség és szervezet kollektív elnevezésére, a lélektani műveleteket végzőktől a közvetlen műveleteket végrehajtó csoportokig. Ez azonban 1944-ben még nem így volt.

Az Amerikai Egyesült Államok létrehozta az OSS-t (Office of Strategic Services). A britekkel ellentétben ennek vezetője, William Donovan nem önálló szervezeteket akart, hanem a titkos műveletekben érintett szervezeteket próbálta meg egyesíteni az OSS-ben. Az OSS-nek megvolt a maga alárendelt végrehajtó ereje. A 15–20 fős úgynevezett műveleti csoportok (OSS Operational Group) az ellenség mélységében végrehajtott szabotázsstevékenységekre specializálódtak, hasonlóan a brit SAS-hez.

1942 szeptemberétől az OSS különleges műveleti részlege (Európában) egyesült a brit SOE-val, és létrejött a SOE/SO. A SOE első igazgatója, Hugh Dalton a szervezet feladataiként felsorolta, hogy a megszállt területeken olyan mozgalmakat kell létrehozniuk, mint amilyen az ír Sinn Féin, vagy a japánok ellen harcoló kínai gerillamozgalom, vagy a nápoleoni háborúk spanyol gerillái. A tevékenység jellegét tekintve meglehetősen összetett,

¹³ Kiras 2006.

¹⁴ Lewis 1991: i. m. 1.

¹⁵ Uo. 3.

¹⁶ Uo.

ipari és katonai szabotázs, sztrájkok szervezése, propaganda, árulók és német vezetők elleni terrorista akciók, bojkottok és lázadások szervezése mind alkalmazható módszer lehetett.¹⁷

Mindezek ellenére a stratégiai szándékok és a hadműveleti szintű elképzelések nem igazán mutatják koherens gondolkodás meglétét az NHH-val kapcsolatban. Egyrészt Eisenhower tábornok egy 1943. márciusi feljegyzés szerint kijelentette, hogy a sikeres partraszállás érdekében a szövetségeseknek nagyon nagy szükségük lesz a francia ellenálló csoportok támogatására.¹⁸ Ugyanakkor művében Hogan az európai különleges műveletek kapcsán rámutat, hogy az amerikai hadsereg úgy általában is csak minimális érdeklődést mutatott a ranger jellegű feladatok (ami lényegében gyors és váratlan rajtaütések az ellenség mélységében) iránt, és még kevesebbet a partizánokkal/gerillákkal történő együttműködés iránt, meghagyva ezt az OSS-nek. Az OSS-nek már voltak tapasztalatai az ellenállókkal a Mediterráneumban, Észak-Franciaországban azonban tapasztalatlanok és erőforráshiányosak voltak.¹⁹ Kiras pedig rávilágít arra, hogy az Eisenhower vezette Szövetséges Expedíciós Erők Főparancsnoksága (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces – SHAEF) felderítőrészlegének 1944. augusztusi elemzése azt mondja, hogy az ellenállás és a SAS alkalmazásának egyedül a belga és a francia Ardennek területén lehet stratégiai jelentősége, máshol nem.²⁰

Mindezekről függetlenül a Jedburgh-csoportok alkalmazásának tervezése 1942-ben megkezdődött, amikor a SOE egy potenciális európai invázió támogatásáról egyeztetett a szövetséges katonai tervezőkkel. Kezdetben két fázisban képzelték el az alkalmazást. Az első fázisban, az invázió kezdetén a SOE megszervezi és felszereli a francia ellenállókat, azok a közlekedési és hírközlési infrastruktúrát támadnák. A második fázisban, a partraszállás után a SOE az ellenállók közül helyi vezetőket (*guide*) biztosítana a brit csapatoknak, objektumokat őriznének, munkacsoportokat alkotnának, és rajtaütésekkel támadnák a német mögöttes területeket. Ezt a koncepciót továbbfejlesztve jutottak arra a következtetésre, hogy összesen hetven csoportra lenne szükségük. Mindegyikben egy brit (vagy amerikai), egy francia tiszttel és egy távírász altiszttel.²¹

Összefoglalva, a koncepció szerint a szövetséges Jedburgh-csoportoknak nevezett összekötő csoportok feladata volt a gerillák és a szövetségesek közötti kapcsolattartás és kommunikáció, szervezték az utánpótlást, felkészítették és szükség szerint vezették az ellenállókat.²² Közvetlen céljuk az ellenállással együttműködve a német csapatmozgások bénítása, kommunikációs vonalak elvágása, a vasúthálózat rongálása. Ezzel lényegében egy elég korlátozott feladatrendszert határoztak meg az ellenállásnak. A célpontok tisztán katonaiak voltak, és legfeljebb harcászati szintűnek nevezhetők.

A Jedburgh-csoportok kiképzése, összetétele és alkalmazása

A későbbi tervezés során a Jedburgh-csoportok felépítése és alkalmazásuk részletei tovább körvonalazódtak. A háromfős csoportok katonákból álltak, az egyik tiszt abból az országból származott, ahová a csoportot tervezték (tehát holland, belga vagy francia), és a csoportparancsnoknak is tudnia kellett franciául.

¹⁷ Lewis 1991: i. m. 3.

¹⁸ Hogan 1992: i. m. 48.

¹⁹ Uo. 47.

²⁰ Kiras 2006: i. m. 102.

²¹ Lewis 1991: i. m. 4.

²² Hogan 1992: i. m. 49.

Feltöltés tekintetében 1943 szeptemberében még lényegében nem létezett Jedburgh-erő, bár a franciául beszélő önkéntesek toborzása a haderőkön belül már folyt. A kiválasztás komplex folyamat volt, fizikai és pszichológiai, valamint vezetői képességek, katonai képzettség és önkéntesség mind szükséges volt a jelöltek részéről.²³ A Jedburgh-csoportok műveleti felkészítése 1944 februárjában kezdődött, bár közel hetven francia önkéntes csak egy közel-keleti toborzókörút után, márciusban érkezett meg a kiképzés helyszínére. A kiképzés gerillataktikákat, túlélési ismereteket, robbantási és táviráksz ismereteket, valamint fedett eljárásokat egyaránt tartalmazott.²⁴

A normál haderőszervezési gyakorlattól eltérő – bár számos nézőpontból igazolható – volt az az eljárás, hogy a csoportok önszerveződő jelleggel, a kiképzés során a tagok által kötött megegyezés, korábbi ismeretség vagy szimpátia alapján alakultak meg.²⁵ A logika emögött az, hogy a csoport hatékonysága sokkal jobb, ha az egymás képességeinek ismeretén alapuló bizalom már megvan, mert stresszhelyzetekben és a nehéz döntések során is kisebb az esélye a csoporton belüli ellentéteknek.²⁶

A csoportokat nem ismeretlen területre juttatták ki, hanem (a legtöbbször ejtőernyős) kijuttatáskor a SOE helyi ügynökei fogadták azokat. A kijuttatás megszervezésére és végrehajtására legalább 72 órát számoltak, és legalább 60 kilométeres mélységben tervezték a csoportok kidobását a német vonalak mögött. Így a csoportok közvetlen harcászati szintű támogatást nem nyújtottak az előrenyomuló szövetséges erőknek, viszont mindegyik csoport egy vagy két konkrét katonai feladatot (célpontot) kapott.²⁷ A csoportok kivonása nem volt tervezve, az alkalmazásuk alapelve az volt, hogy az adott csoport a műveleti területén maradt egészen addig, amíg az előrenyomuló szövetségesek elérték a pozíciójukat, és kapcsolatot létesítettek velük.²⁸ A kijuttatás mélységének meghatározásában több faktor is szerepet játszott. Egyrészt függött az ellenálló csoportok elhelyezkedésétől és a támadható német célpontok közelségétől. Másrészt ott már nem volt akkora a német csapatsűrűség, mint a peremvonalban, és ott már kisebb harcértékű biztosító erők voltak a németek részéről.

A kijuttatás és a tevékenység legtöbbször egyenruhában történt, de voltak olyan csoportok is, melyeket civil ruhában vetettek be.²⁹ Alaphelyzetben ennek kockázata legalább akkora, mint az előnye, hiszen civil ruhában a fogságba esés esetén kémeknek minősülve nem hadifoglyokká váltak. A következmények szempontjából azonban irreleváns is, mivel Hitler 1942. október 18-án *Kommandobefehl* (kommandóparancs) címen kiadott parancsa alapján minden szövetséges „kommandóst”, akit a német vonalak mögött elfognak, azonnal ki kellett végezni, még akkor is, ha egyenruhában és fegyvertelenek voltak.³⁰

A hagyományos erőkkel történő együttműködés érdekében minden hadsereg és hadseregcsoport parancsnokságán működött egy különleges erők (SF) különítmény, amely a Jedburgh-csoportok feladatait koordinálta az adott hadsereg feladataival. A csoportokat közvetlenül

²³ Lewis 1991: i. m. 8.; Hogan 1992: i. m. 50.

²⁴ Lewis 1991: i. m. 11.

²⁵ Uo.; Hogan 1992: i. m. 50.

²⁶ Ez például az amerikai ranger iskolában is fellelhető. A vizsgák során az értékelt parancsnoki pozícióban lévő hallgatók megválaszthatják a beosztott parancsnokaikat. Logikusan azokat választják, akikben, illetve akik képességeiben megbíznak.

²⁷ Lewis 1991: i. m. 5.

²⁸ Uo. 16.

²⁹ Uo. 12.

³⁰ Geheime Kommandosache Der Führer... 1942.

azonban nem érthették el, azokkal továbbra is a SOE/SO tartotta a kapcsolatot, és a terepről a jelentések is a SOE/SO-n keresztül jutottak el a törzsekhez.³¹

A Jedburgh-koncepció tehát jelentős fejlődésen ment keresztül. A csoportok alkalmazását két évig készítették elő, a számuk a kezdeti hetvenről százra nőtt, Franciaországban és Hollandiában vetették be őket. A csoportok – összetételük miatt – igazi nemzetközi erővé váltak, és működésük alatt az egyik legfontosabb kapcsolatot jelentették a szövetséges haderő és a francia ellenállók között.

A francia ellenállók

„A” francia ellenállás kezdetben nem volt egységes és homogén szervezet. A Jedburgh-csoportok állományát válogatták, és megkapták a megfelelő felkészítést, de az általuk támogatott francia ellenállók egyéni képességeiket tekintve – törvényszerűen – vegyes képet mutattak. Mindenhol igaz, hogy adott társadalomnak csak egy szűk szegmense hajlandó fegyverrel harcolni. Ezek közül még kevesebben vannak azok, akik fizikálisan és mentálisan alkalmasak is rá, és ezek közül még kevesebben képesek a folyamatos harcra.

1944-ben a Jedburgh-csoportok jobbra francia tinédzserekkel és olyan francia férfiakkal dolgoztak együtt, akiket nem vittek el a németek munkaszolgálatra, vagy nem voltak éppen hadifoglyok.³² Logikus, hiszen a harcolóképes, fiatal férfiakat már besorozták a francia hadseregbe, és vagy munkaszolgálatra osztották be őket, vagy hadifoglyok lettek, vagy harcképtelenek voltak. A Jedburgh-csoportok tehát nem feltétlenül a legharckészebb személyekkel tudtak számolni. A széles skálán mozgó egyéni képességek mellett a szervezetek szintjén sem volt homogenitás, mivel a francia ellenállás nem egységes mozgalom volt. De Gaulle tábornokkal szimpatizáló csoportok, baloldali kommunista csoportok és egyéb kötődésű csoportok keveréke volt, és a tábornok törzsének csak 1944 márciusára sikerült egy viszonylag egységes szervezetté tömöríteni őket.

A francia ellenállás támogatása kezdetben a britek programja volt, viszont 1944 májusára az átszállított ügynökök és utánpótlás az amerikaiak részéről elérte a britek szintjét.³³ Ezzel együtt Eisenhowerék felismerték, hogy nem hagyhatják figyelmen kívül a politikát sem. Itt különbség volt a két szövetséges hatalom között. A britek nem szívesen támogatták azokat a csoportokat, amelyek a háború utáni érdekeiket sérthették, míg az amerikaiak a győzelem utánra tolták az ilyen politikai megfontolásokat, és hajlandók voltak támogatni bármilyen csoportot, amelyik a németek ellen harcolt.³⁴ A különböző frakciókból nagy nehezen közös vezetés alá hozott Francia Belügyi Erők (Forces françaises de l'intérieur – FFI) és az azt vezető francia Pierre Koenig tábornok aztán 1944 júliusától feladatuk kapta, hogy vegye át az ellenállók műveletei felett a vezetést.

Lewis szerint ez inkább politikai lépés volt, mivel Koenig – OSS-től és SOE-től érkezett – helyettesei továbbra is fenntartották a vezetés addigi eljárásait és kommunikációs csatornáit.³⁵ A francia nemzeti irányítás nem feltétlenül javította a helyzetet a terepen, és az ellenálló frakciók politikai szembenállása nem csak Észak-Franciaországban volt jelentős. A „Packard” nevű csoport Dél-Franciaországban ugyanezt tapasztalta, minden csoport a

³¹ Lewis 1991: i. m. 6.

³² Uo. 1.

³³ Hogan 1992: i. m. 48.

³⁴ Uo. 49.

³⁵ Lewis 1991: i. m. 7.

saját politikai céljai miatt igyekezett mielőbb és minél több város felszabadításában részt venni. A „Packard” csoport – csakúgy, mint néhány más is – több frakciót is támogatott, bár a kommunista csoportokkal nem volt olyan szoros az együttműködésük. Arra is volt példa, hogy egy csoport francia tisztje a földet érés után ragaszkodott hozzá, hogy a csoport a parancsa ellenére ne működjön együtt a kijelölt kommunista ellenálló csoporttal.³⁶

Végül a kiszámíthatatlan egyéni képességek és a politikai/ideológiai szembenállás mellett nem volt elhanyagolható az egyes ellenálló csoportok morálja, illetve attitűdje sem. A felkelőkkel való együttműködés kockázatosságát és a partizánok konvencionális erőkkel szembeni gyengeségét mutatja a francia Alpok lábánál 1944 júniusában történt eset. A helyi ellenállás némileg elbizakodottan támadásokat intézett a Rhone folyó völgyében lévő német erők és létesítmények ellen. A szövetségesek két Jedburgh-csoportot és egy OSS műveleti különítményt küldtek, hogy segítsenek az ellenállók felkészítésében, és lehetőség szerint megakadályozzanak egy korai nyílt fegyveres felkelést. Ez nem volt sikeres, a mintegy 3000 felkelő nyíltan kikiáltotta a „Vercors-i Szabad Köztársaságot”. A német válasz gyors volt, és a szövetséges támogatás ellenére a felkelőket négy nap múlva szétverték. Az OSS csoportjai el tudtak menekülni, de a felkelők több mint 700 embert vesztek, nem beszélve a civilek ellen elkövetett német atrocitásokról.³⁷

Alighanem ennek a veszélyes attitűdnek a kockázata miatt is történt, hogy Eisenhower korlátozta az ellenállás részéről a nagy és összehangolt támadó jellegű műveleteket. Feladatuk elsősorban szabotázs és zavarkeltés, és nem aktív és összehangolt (népi) ellenállás volt.³⁸ Viszont ennek okait vizsgálva James D. Kiras a könyvében megállapítja, hogy amellett, hogy a német megtorlás súlyosan érintette volna a lakosságot, a lehetséges okok között az is szerepelt, hogy a rend fenntartása a szövetségesek feladata lett volna a németek viaszorítása után is. Feltételezése szerint a SHAEF vezetését befolyásolhatta az a tény is, hogy a különböző politikai erővonalak mentén kialakult és egymással versengő (értsd: a győzelem után politikai hatalomra törő) ellenálló mozgalmak tömeges és felfegyverzett népe sséggel együtt polgárháborút is okozhattak, aminek a kezelése természetesen a szövetségesek feladata lett volna.³⁹

Mindezek mellett az ellenállás kézzelfogható volt, és Hogan szerint a Jedburgh-csoportok a brit SAS-sal együttműködve mintegy 20 ezer ellenálló tevékenységét szervezték meg.⁴⁰ Természetesen ez a szám fluktuált, és ahogy a szövetséges partraszállás megtörtént, az ellenállók és az őket közvetlenül támogatók létszáma is nőtt, már csak a felszabadított területek lakosságának elérhetősége miatt is. A gerillák és a felkelők motivációja nem feltétlenül a harc maga, hanem sokkal inkább egy számukra is megélhető és elérhető cél. A jelenséget támogatja Lewis megállapítása is, miszerint a nagyszámú ellenálló azt mutatja, hogy az emberek támogatták a szövetségesek erőfeszítését, amint reális esélyük volt rá, hogy túl is élhetik.⁴¹

³⁶ Hogan 1992: i. m. 57.

³⁷ Uo. 57.

³⁸ Kiras 2006: i. m. 104.

³⁹ Uo. 103.

⁴⁰ Hogan 1992: i. m. 51.

⁴¹ Lewis 1991: i. m. 61.

Túl későn – túl keveset? A Jedburgh-csoportok megítélése

A Jedburgh-csoportok eredményességét nehéz objektíven megítélni. A csoportok visszatérés utáni kiértékeléseiből és jelentéseiből leginkább a frusztrációt lehet kivenni, sok csoport érezte úgy, hogy hasznosabban is lehetett volna őket alkalmazni.⁴² Jó példája a vélelmezett túl késői alkalmazásnak az „Archibald” csoport, amelyik több mint két hónapot volt Franciaországban, de már a kilencedik napon beérte pozíciójukat az amerikai hadsereg.⁴³ A „Stanley” csoport jelentésében úgy értékelte, hogy őket legalább egy hónappal korábban kellett volna kijuttatni, hogy kézzelfogható haszna legyen a jelenlétüknek.⁴⁴ A legtöbb csoport jelentésében úgy találja, hogy túl későn kerültek alkalmazásra ahhoz, hogy eredményesen támogassák a szövetségesek tevékenységét.

Lewis viszont logikus indokot is szolgáltat erre. Egyrészt elismeri a csoportok elhivatottságát, viszont felhívja a figyelmet arra, hogy ha azok korábban kerültek volna bevetésre, valószínűleg korábban és jobban felkészíthették volna az ellenállás együttműködő sejtjeit. Ez pedig magában hordozza annak a veszélyét, hogy az ellenállás túl korán, még a kedvező katonai műveleti helyzet előtt egy általános felkelést robbant ki. Ezzel együtt a hosszabb idejű fedett tevékenység minden nappal növeli a felfedés kockázatát, elég, ha például a meg-növekedett rádiókommunikáció bemérésére gondolunk. Az egyenruhás feladat-végrehajtás pedig túl kockázatos lett volna hosszabb távon.⁴⁵ Ezzel Lewis közvetve azt is bemutatja, hogy milyen különbségek vannak a harcászati és a hadműveleti szintű gondolkodásban. A csoportok a maguk harcászati szintjén reálisan és objektíven úgy értékelték, hogy csak korlátozott sikereket tudtak elérni. A hadműveleti szintű tervezők (vagy a szélesebb perspektívában gondolkodók, mint például Lewis) pedig úgy ítélik meg, hogy a lebukás folyamatosan, napról napra erősödő kockázata nem éri meg az egész művelet sikerének a kockáztatását. Így józan professzionális gondolkodást feltételezve úgy is gondolhatjuk, hogy a csoportok bevetését a tökéletes időzítés miatt tervezték a tárgyalt időszakra.

Ezzel egyező Hogan kutatásának az eredménye is. Az első csoportok 1944 áprilisában már készen voltak, de a SHAEF úgy értékelte, hogy a korai alkalmazásuk gyanút ébreszthet a németekben, és kompromittálhatja a közelgő inváziót. Ezért a csoportok bevetése csak a D nap után történhetett meg. Az amerikai és a brit ügynökök tevékenységének köszönhetően a francia ellenállás 1944 júniusára már meglehetősen szervezett volt, viszont felszerelés és fegyverek terén súlyos hiányosságai voltak.⁴⁶ Ez alapján Hogan úgy látja, hogy bár a Jedburgh-csoportok kiképzőtevékenysége hasznos lehetett, sokkal fontosabb volt az általuk biztosítható utánpótlás.

A gondos tervezés ellenére is voltak problémák az alkalmazásukkal kapcsolatban; az egyik ilyen a saját oldalukról, a reguláris hadsereg irányából tapasztalható ignorancia vagy hozzá nem értés volt. A legtöbb törzstiszt a hadseregek törzsében nem rendelkezett sem ismeretekkel, sem késztetéssel az ellenállók és az őket támogató Jedburgh-csoportok tevékenységének megértését illetően.⁴⁷ Olyannyira nem, hogy a normandiai hídfőből történő kitérés után az amerikai 3. Hadsereg le akarta fegyverezni a területen működő francia ellenállókat, és csak a 12. Hadseregcsoport tiltó feladatszabása akadályozta meg ebben.

⁴² Lewis 1991: i. m. 1.

⁴³ Uo. 51.

⁴⁴ Uo. 54.

⁴⁵ Uo. 62.

⁴⁶ Hogan 1992: i. m. 51.

⁴⁷ Lewis 1991: i. m. 14.

Hasonló véleményen van Kiras is, aki a szervezeti éretlenséget szemlélteti, és a különleges műveleteket korlátozó negatív hatásként hozza fel példának a szövetségesek hozzáállását Európában. Megállapítása szerint a szövetséges erők főparancsnokaként sem Eisenhower, sem a rangidős tisztjei nem értették a különleges műveletek és az ellenálló mozgalmak alkalmazásával járó lehetőségeket és korlátokat. Egy, a különleges műveleti erők (konkrétan a brit SAS) vezetésével kapcsolatos 1944. májusi (egy hónappal a partraszállás előtt!) konferencia feljegyzését idézve például leírja, hogy amíg nem születik döntés a SAS-erők vezetését illetően, addig ugyan részletes tervezés sem kezdődhet el, de a konferencia résztvevői egyetértettek abban, hogy egy tervező bizottság szükséges lesz az ellenállók, a SAS és a Jedburgh-csoportok feladatainak koordinálásához.⁴⁸

Lewis a siker megítélésének módszerét is hibásnak találja, mégpedig azért, mert kutatása szerint a sikert kvantitatív szemlélettel, számosítva határozták meg: mennyi szabotázsakció, mennyi támadás stb. történt. Ez Lewis szerint meglehetősen harcászati szintű gondolkodásra vall, a hadműveleti szintű implikációk nem kaptak hangsúlyt.⁴⁹ Hasonló gondolatot fogalmaz meg Hogan is, akinek értékelése szerint nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy a szövetséges katonák jelenléte a német vonalak mögött, a francia lakosság körében pozitív lélektani hatásokat váltott ki, hiszen a remény, hogy a szövetségesek közel vannak, kézzelfoghatóvá vált.⁵⁰

Egy olyan problémát is feltár összegzésében, amely alighanem örökzöld téma is lehetne, ez pedig a nem egységes parancsnokság és az egymással versengő szervezetek. Lewis úgy találta, hogy a Jedburgh-csoportok számos alkalommal kértek támogatásként különleges műveleti erőket (esetünkben a brit SAS-t), de csak ritkán kaptak. Viszont információt sem kaptak (némiileg érthető módon) a területükön működő SAS-csoportokról. A véletlen találkozásai a terepen általában gond nélkül megoldódtak (ki-ki ment tovább a maga útjára), viszont a SAS-csoportok támadásai és szabotázsakciói miatti német megtorlások a civil lakosság ellen jelentősen gátolták az ellenállás és a Jedburgh-csoportok tevékenységét. Lewis szerint ezek a szükségtelen érdekütközések az önálló és egymással versengő különleges műveleti alakulatok miatt alakultak ki.⁵¹

Ezzel egybehangzó a véleménye Kirasnak is. Az egymással versengő különleges műveleti erők közötti koordinálatlanság hátráltatta a sikert. Igaz, hogy a terepen, egymás képességeinek kiismerése után a hatékonyság javult, viszont Kiras úgy látja, hogy ennek ellenére drámai és átütő sikert a németek gyengítésében nem tudtak elérni. Ennek okát pedig leginkább abban látja, hogy a magasabb szintű vezetésben nem volt meg az összhang és az egyetértés a különleges műveletek vezetésével kapcsolatban.⁵²

A Jedburgh-csoportok sorsa a partraszállást követő harmadik hónapra aztán el is dőlt. Európában 1944. szeptember elején megkezdték a különleges műveleti részlegek visszahívását a hadseregek törzseiből, és az év végére a különleges műveleti állományt áthelyezték a csendes-óceáni hadszíntérre. A SHAEF szerint az esélye egy sikeres gerilla-hadviselésnek Németországon belül lényegében nulla volt, amivel alighanem kevés történész vitatkozna.

⁴⁸ Kiras 2006: i. m. 102.

⁴⁹ Lewis 1991: i. m. 61.

⁵⁰ Hogan 1992: i. m. 57.

⁵¹ Lewis 1991: i. m. 63.

⁵² Kiras 2006: i. m. 102.

Viszont Lewis szerint a döntést egyfajta megkönnyebbülés is kísérte a parancsnokságok részéről, mintha egy nemkívánatos vendég végre távozna.⁵³

A CSENDES-ÓCEÁNI HADSZÍNTÉR

A „Narancssárga terv” és a Fülöp-szigetek gerillái

Az amerikai–spanyol háború (1898) következményeként a Fülöp-szigetek az 1930-as években az Amerikai Egyesült Államok protektorátusaként Fülöp-szigetek Közössége (Commonwealth of the Philippines) néven létezett, erős szimbiózisban az amerikai „protektorral”. A szigetek politikai vezetése már a háború kitörése előtt úgy látta, hogy nem tudnak kimaradni egy esetleges nagyhatalmi konfliktusból. A szigetek védelmének megszervezése érdekében Manuel Quezon elnök felkérésére az amerikai hadseregtől nyugdíjazott Douglas MacArthur 1937-től katonai tanácsadóként Manilában működött. Az ő javaslatai alapján kezdődött meg egy sorozott nemzeti, filippínó hadsereg felállítása, amelyet amerikai segítséggel képeztek ki.⁵⁴

Az amerikai hadvezetés is elkészítette saját terveit a szigetek elleni japán agresszió esetére, ezeket a „Narancssárga terv” tárgyalta.⁵⁵ A Fülöp-szigetek esetében az amerikai tervezők úgy értékelték, hogy a haditengerészet hónapokig nem lesz képes a japánokkal szemben a tengeri dominanciára, így a szigetek védelmét sem tudja garantálni vagy támogatni. A hadsereg a szigetekben lényegében izolálva lesz minden külső támogatástól. A tervek alapján a szigeteket védő szárazföldi alakulatoknak tehát ki kellett tartaniuk addig, amíg az amerikai haditengerészet képes lesz őket felmenteni, ez azonban a technológiailag és nagyságában is erősebb japán haditengerészettel szemben az 1940-es évek elején lényegében kilátástalan volt. A helyzet nem volt rózsás, a hadvezetés tudta, hogy a tengeri uralom elvesztése a szigetek védhetőségét is megkérdőjelezi, legrosszabb esetben lehetetlenné teszi.⁵⁶

Douglas MacArthur 1941-ben visszatért az aktív szolgálatba mint az amerikai hadsereg erőinek parancsnoka a Távols-Keleten. Kezdetől fogva tisztában volt vele, hogy szüksége lehet gerillák támogatására, hiszen az amerikaiaknak több hónapig fel kell tartaniuk a támadó japánokat, mielőtt a flotta révén amerikai támogatás érkezhetsen.⁵⁷ Az amerikaiak tehát a flottát tartották a kulcsfontosságú haderőnemnek, viszont a szárazföldi haderőnek kellett volna elég időt nyernie, amit a helyszíni parancsnok elképzelése szerint a gerillák támogatnának.⁵⁸

Így MacArthur 1942. február 15-én utasította Everett Warner alezredest a 14. lövészezred felállítására, amelynek kimondott feladata volt a gerillaműveletek végrehajtása a japán vonalak mögött.⁵⁹ Bár a szándék már korán megvolt, a megvalósítás késett, hiszen a japánok 1941 decemberében támadták meg a szigeteket, MacArthur 1942. március 11-én hagyta el Luzon szigetét, az amerikaiak Corregidor szigetén 1942. április 9-én adták meg magukat, teljessé téve a szigetek feletti (mint majd később láthatjuk, csak névleges) japán uralmat.⁶⁰

⁵³ Lewis 1991: i. m. 64.

⁵⁴ Burrell 2024, 103.

⁵⁵ Az amerikai hadvezetés a múlt század elején színekkel jelölte a különböző feltételezett ellenfelek elleni katonai műveletekre vonatkozó terveket, gyűjtőnéven „Szírványtervek”-ként utalva rájuk.

⁵⁶ Burrell 2024: i. m. 103.

⁵⁷ Hogan 1992: i. m. 65.

⁵⁸ Burrell 2024: i. m. 102.

⁵⁹ Sinclair 2011, 38.

⁶⁰ Burrell 2024: i. m. 104.

A Fülöp-szigetek gerillamozgalmainak létrejöttét azonban számos ellentmondás övezi. Egyrészt MacArthur tábornok már korán szükségét látta gerillák alkalmazásának, és később kiterjedten használta a gerillákat a Fülöp-szigetek visszafoglalásáért vívott harcok során és érdekében. De – ellentétben Európával vagy Burmával – az OSS erőfeszítéseit marginalizálta, és az OSS nem is játszott jelentős szerepet a csendes-óceáni hadszíntéren.⁶¹

A témával foglalkozó kutatásában Pete Sinclair megállapította, hogy azért nem az OSS lett a felelős a gerillák támogatásáért, mert a MacArthurral folytatott egyeztetések során kiderült, hogy az OSS semmilyen aktuális információval vagy hírszerző képességgel/eszközökkel nem rendelkezik a szigeteken, amivel támogatni tudná MacArthur törzsét. Innentől fogva pedig nem volt kérdéses, hogy az alapos helyismerettel rendelkező MacArthur és szervezete lesz a műveletek felelőse.⁶²

Bár MacArthur nem szívelte az OSS-t, a különleges műveletek iránt fogékony volt – legalábbis a különleges erők második világháborús történetét megíró Hogan szerint. Tény, hogy sok időt töltött a szigeteken, és különösen szívén viselte a lakosság sorsát. A hadtörténelem lelkes tanulmányozója volt, és tisztában volt annak a lehetőségével, hogy a gerillaerők képesek a megszálló hadserege képességeit és morálját erodálni. Hogan szerint MacArthur a különleges műveleteket nemcsak a konvencionális műveletek egy hasznos kiegészítőjének tartotta, hanem a hadsereg harci kedve fenntartásának az eszközét is látta benne.⁶³

A gerillák megjelenése mögött volt tehát egy erős amerikai szándék, bár ez a sziget elesével az amerikaiak számára kivitelezhetetlenné vált. A gerillamozgalom azonban mégis létrejött, és ennek megértéséhez a japánok tevékenységét is célszerű megvizsgálni. A japánok sem erőforrások, sem hozzáállás tekintetében nem voltak felkészülve a Fülöp-szigetek gerillaproblémájának kezelésére, bár ők is tudták, hogy a helyiek történelmében többször is vívtak megszállók elleni gerillaháborúkat.⁶⁴ (Korábban legutóbb éppen az amerikaiak ellen 1902-ben.) Fontos tény, hogy a Japánok nem az egész szigetcsoporthat foglalták el, és alighanem képtelenek is lettek volna rá. Homma Maszaharu altábornagy mintegy 43 ezer fős haderejével jelentős területeket megkerülve, szigeteket kihagyva leginkább a fővárosra és Luzon szigetére koncentrált erőit.⁶⁵ A megszálló erőket gyengítette, hogy a japán hadvezetés elvette Homma erejének közel a felét, még mielőtt a szigetek feletti ellenőrzést megszilárdíthatta volna. Ezek együtt azt eredményezték, hogy a filippínó–amerikai haderő alakulatainak volt idejük vagy elhagyni a szigeteket, vagy a sziget járhatatlan részeibe visszahúzódní, a bennszülött filippínó katonák esetében pedig dezertálni, és egyszerűen hazamenni. A gerillamozgalom kialakulását erősítette az is, hogy a japán megszállók nem foglalkoztak a lakosság igényeinek kielégítésével, és kemény bánásmódjuk miatt hamar elidegenítették a lakosságot. Bár egyes források szerint a japán parancsnok, Homma parancsaival igyekezett megelőzni a lakosság elleni atrocitásokat, ezt azonban sokszor saját törzstisztjei akadályozták meg ellentétes értelmű parancsok kiadásával.⁶⁶

⁶¹ Hogan 1992: i. m. 63.

⁶² Sinclair 2011: i. m. 39., 129. lábjegyzet.

⁶³ Hogan 1992: i. m. 64.

⁶⁴ Sinclair 2011: i. m. 15.

⁶⁵ Uo. 20.

⁶⁶ Uo. 22.

A gerillacsoportok létrejöttéhez a megszállók további hibákkal járultak hozzá. A köz-igazgatás működtetése például nem volt prioritás a japánok számára. A japán atrocitások mellett nagy volt a munkanélküliség, kevés az élelem, és a filippínó rendőrség felosztatásával a bűnözés is megnőtt. Ebben a helyzetben a közösségek a saját biztonságuk érdekében önvédelmi csoportokat hoztak létre, amelyek az idő múlásával vagy maguk is gerillákká váltak, vagy csatlakoztak egy nagyobb gerillaerőhöz.⁶⁷

A gerillacsoportok megerősödéséhez az is hozzájárult, hogy a japán hírszerzés nem erre a fajta veszélyforrásra fókuszált. A japán hadvezetés fókusza a Szovjetunió volt, és 1943-ig nem is volt Amerikával foglalkozó felderítőrésze sem. Ehhez mérten a Burmától a Fülöp-szigetekig terjedő térségre például mindössze 340 japán rádiófelderítő jutott.⁶⁸ És ha ezek be is mérték egy gerilla-rádióadást, a japánok először légi felderítést végeztek, majd csak azután indítottak szárazföldi járőrt a területre, ami bőségesen elegendő volt a gerillák rádióinak áttelepítéséhez.

Lényegében elmondható, hogy minden előzetes amerikai szándék ellenére a Fülöp-szigetek gerillacsoportjai inkább a japánok hibái miatt és a körülményeknek megfelelően maguktól jöttek létre. Ennek megfelelően az őket támogató amerikai erők képességei is folyamatos fejlődésen mentek keresztül.

Szükségből erényt – a gerillákat támogató erők jellemzői

A Jedburgh-csoportok egy tudatos tervezőmunka eredményeképpen jöttek létre, a Fülöp-szigeteken azonban legalábbis kezdetben nem beszélhetünk a definíciónak megfelelő, kiképzett különleges erőkről, akik támogatták volna a gerillákat. Pedig szándék erre is volt. Még a japán megszállás előtt MacArthur egy kezdetleges földalatti hírszerző szervezet létrehozását is elkezdte, de nem számolt a japán előrenyomulás gyorsaságával, és a nemlétező amerikai doktrínák sem segítették a gerilla-hadviselésre történő felkészítést.

A japán invázió után MacArthur megmaradt erői vagy elhagyták a szigetet, vagy a szigetek belső, nehezen megközelíthető területein kisebb csoportokba verődtek. MacArthur kezdetben abban reménykedett, hogy a jellemzően egy-egy amerikai parancsnok vezetésével működő csoportok valamennyire az irányítása alatt maradnak, és képes lesz őket támogatni.⁶⁹ Annak ellenére, hogy a szigeten rekedt amerikai katonák szükségből gerillákká váltak, nem feltétlenül rendelkeztek azokkal a képességekkel, amelyek szükségesek a nem hagyományos hadviselés folytatásához. Bár nem a definíció szerinti különleges erők voltak, célszerű a tevékenységüket pár mozzanat erejéig bemutatni.

Habár többségükben az amerikai hadsereg vagy haditengerészet tisztjei voltak, vezetői képességeik különböztek, képzésük a gerilla-hadviselést nem tartalmazta, így inkább személyes tulajdonságaik, rátermettségük vagy karizmájuk befolyásolta, hogy sikeres vezetőkké váltak-e. Jó példája ennek Cebu szigete, ahol a gerillákat két amerikai vezette: James Cushing alezredes és Harry Fenton, egy volt rádióbemondó. Cushing vezetőként funkcionált, míg Fenton inkább a logisztikáért volt felelős. Viszont a kollaboránsokkal keményen bánt, így végül a gerillacsoport Cushing távollétében fellázadt ellene, és kivégezték. A visszaté-

⁶⁷ Sinclair 2011: i. m. 23.

⁶⁸ Uo.

⁶⁹ Hogan 1992: i. m. 65.

rő Cushing elsimította a lázadást, újjászervezte a gerillákat, és 1944-re egy 5000 fős erőt irányított az amúgy kopár, gerilla-hadviselésre nem ideális szigeten.⁷⁰

Russell W. Volckmann ezredes, a filippínó hadsereg egykori kiképzője sikeresen egyesített számos gerillacsapatot, és Luzon szigetének északi részén egy hatékony, szervezett és katonás fegyvellemmel kiképzett és irányított gerillahálózatot épített ki. Módszerével azonban nem járt sikerrel Luzon középső részein, ahová megpróbálta kiterjeszteni a hálózatát. Itt számos kisebb gerillacsoport működött, amelyek többnyire egymással is rivalizáltak. A szigetnek ezen a részén a japán jelenlét erősebb volt, a terep kedvezőtlenebb, az úthálózat fejlettebb. Az itteni gerillák tartózkodtak a nagyobb akcióktól, inkább felderítésre és szabotázsra fókuszáltak a túlélésük érdekében.⁷¹

Több amerikai parancsnok is felbukkant ezen a területen, de jól mutatja a helyzet kaotikusságát, hogy például Hugh Straughan ezredes féltékeny riválisok árulták el a japánoknak, amikor megpróbálta a különböző csoportokat egyesíteni egyik korábbi parancsnokuk halála után. A korábbi parancsnok Claude Thorp ezredes volt, akit a menekülő MacArthur bízott meg Luzon középső területein a gerillaerő vezetésével.⁷² Arroganciája miatt azonban számos potenciális támogatót elvesztett, és a japánok 1942 októberében elfogták és kivégezték.⁷³

A gerillamozgalmat irányító amerikaiak kezdetben tehát egyfajta természetes szelekció révén maradtak fenn vagy buktak el. A sikeres csapatok vezetői megerősödtek pozíciójukban, a sikertelenektől viszont elpártoltak a követőik. A csoportok tevékenysége is sokszor próba szerencse alapon működött, hiszen a kezdeti időszakban senki nem rendelkezett intézményesített képzéssel a gerilla-hadviselést illetően.⁷⁴

A gerillák kapcsolata az Ausztráliába áttelepült parancsnoksággal végül létrejött, a támogatásra irányuló rádióadásokat 1942 júliusában fogták. A kapcsolatfelvétel eredményeként MacArthur saját szervezetéből alakította ki 1942-ben a Szövetséges Hírszerző Irodát (Allied Intelligence Bureau – AIB), amelynek állományát amerikaiak, britek, hollandok és ausztrálok alkották, és amelyen belül egy külön „Filippínó részleg” foglalkozott a szigetcsoportot érintő információkkal. Az iroda 1942 decemberében szivárogtatott be öt ügynököt a szigetekre, míg a maranao milícia hármát juttatott ki Ausztráliába, és innentől fogva a hírszerzők mozgása folyamatossá vált.⁷⁵ Az állandósult rádiókommunikáció és a beszivárgó ügynökök segítségével 1943 tavaszára MacArthur viszonylag tiszta képpel rendelkezett a gerillákról. Az összekötők rendszerét megerősítették, és a csoportokat a megszállás előtti filippínó hadsereg szervezetének körzetei szerint szervezték újjá.⁷⁶

Ez sem ment azonban akadályok nélkül, és a Jedburgh-csoportok példájához hasonlóan itt is a katonai szervezet belső viszonyai jelentették számos probléma gyökerét. Egyrészt a katonai szakmai szempontból viszonylag független és a nem hagyományos hadműveletre specializálódott OSS továbbra sem kapott szerepet. Ehhez társult, hogy az AIB vezetője sem támogatta a gerillák alkalmazásának ötletét, legfeljebb információszerzésre tartotta őket alkalmasnak. A Fülöp-szigeteki regionális szekció vezetője viszont erőteljes támogatás és aktív műveletek mellett kardoskodott, és végül elnyerte MacArthur támogatását is. Innentől

⁷⁰ Hogan 1992: i. m. 77.

⁷¹ Uo. 76.

⁷² Uo. 65.

⁷³ Uo. 68.

⁷⁴ Sinclair 2011: i. m. 29.

⁷⁵ Burrell 2024: i. m. 108.

⁷⁶ Hogan 1992: i. m. 79.

fogva indult be a korábbi filippínó alakulatok állományából körülbelül 400 fő célirányos felkészítése, akiket felkészítettek a beszivárgásra, híradó kiképzést kaptak, valamint szabotázstechnikákat tanultak és felderítő kiképzésen vettek részt.

A kezdeti nehézségek ellenére több, speciálisan felkészített összekötő csoportot is küldtek az egyes gerillacsoportok támogatására, és ennek köszönhetően 1944 októberére egy több mint száz rádióállomásból álló hálózat épült ki, amellyel biztosíthatóvá vált a gerillacsoportok irányítása és az általuk gyűjtött információ folyamatos áramlása.⁷⁷ Fontos adalék, hogy míg a kommunikációs képességet gyorsan fejlesztették, addig például a lélektani hadviseléssel és információs műveletekkel foglalkozó képességeket csak 1944 júniusában kezdték komolyabban venni, amikor létrehozták a lélektani hadviselési részleget. Ebből Burrell arra következtet, alighanem jogosan, hogy az információs műveletek általában MacArthur jövődő invázióját támogatták, és nem a folyamatosan zajló ellenálló műveleteket.⁷⁸

„Mi itt maradtunk!” – a gerillacsoportok kialakulása

Ahogy korábban láthattuk, a gerillacsoportok megalakulása a körülmények miatt mintegy természetes módon ment végbe, viszont ez nem jelentette azt, hogy a sokszor különböző célú és képességű fegyveres képződmények összességéből egy összehangolt és együttműködő gerillaerő jött létre.

A szigetek népessége többször vesztett el hagyományos háborúkat és került megszállás alá. Ez azt eredményezte, hogy megvoltak a gerilla-hadviseléshez szükséges kulturális gyökerek, valamint a fizikai és a szociológiai alapok. A szigetet több tucat etnikum lakja, és a törzsközösségek mindig is készek voltak a saját védelmükre. A néhány nagyobb etnikum (tagalog, cebuano, ilocano, maranao) mellett több kisebb is van, és ezek felfegyverzett csoportjai hamar integrálták a legyőzött filippínó hadsereg megmaradt tagjait.⁷⁹ A földrajz is kedvez ennek a fajta hadviselésnek, a szigetecsoportot több ezer kisebb-nagyobb sziget alkotja, melyek felett az abszolút és hatékony ellenőrzést egyik megszálló hatalom sem tudja megszerezni jelentős emberi erőforrások nélkül. A gerillacsoportok kialakulása így a földrajzi adottságok miatt is általában egymástól izoláltan történt, és több mint ötven különböző csoport működött a szigeteken.⁸⁰ (Hogy mennyire szubjektív a meghatározása egy „csoportnak”, és hogy mennyire változékony volt a gerillacsoportok léte, azt jól érzékelteti, hogy például Burrell a cikkében 24 nagyobb gerillafrakciót mutat be.⁸¹)

A gerillacsoportokat Sinclair szerint három nagyobb kategóriára lehet osztani. Az elsőt azok a csoportok alkotják, amelyek Luzon szigetén jöttek létre közvetlen harcérinkezésben a japánokkal. A másodikat azok, amelyek a japánok által megkerült szigeteken jöttek létre, és a harmadikat pedig a Mindanao szigetén lévők, ahol jelentős amerikai erők állomásoztak a megszállás előtt.⁸² Luzon szigetén a számottevő japán jelenlét miatt a gerillavezérek sűrűn cserélődtek, a viszonylag nagyszámú gerillacsoportok pedig szinte állandóan versengtek egymással. A létszámokat jól mutatja, hogy a szigeten a három legnagyobb amerikai

⁷⁷ Hogan 1992: i. m. 79.

⁷⁸ Burrell 2024: i. m. 106.

⁷⁹ Uo. 104.

⁸⁰ Sinclair 2011: i. m. 32.

⁸¹ Burrell 2024: i. m. 104.

⁸² Sinclair 2011: i. m. 33.

vezető alatt összesen több mint negyvenezer gerilla szolgált.⁸³ Ezen a szigeten működött a kommunista Huk (Hukbalahap – Népi Hadsereg a Japánok Ellen) gerillacsoport is, amely különösen agresszíven lépett fel a többi gerilla ellen.

A japánok által ignorált szigeteken (Negros, Leyte, Cebu stb.) a gerillamozgalom az ott állomásozó katonai alakulatok átalakulásával ment végbe. A vezetőik többnyire valamilyen, a civil életben is befolyásos és jó szervezőkészséggel rendelkező emberek lettek, nem egy katolikus misszionárius is aktívan szerepet vállalt a csoportok szervezésében. A harmadik kategória Mindanao szigetén több mint harmincezer főt számlált, és megerősödését a nagyszámú eleve ott lévő amerikai és filippínó haderőn kívül annak is köszönhette, hogy a japán hadsereg csak későn kezdett hozzá a sziget megtisztításához.⁸⁴

Ahogy a csoportosításból látható, a gerillák soraiban nemcsak a helyieket találhatjuk meg, hanem a szigeteken élő amerikaiak és más nemzetek képviselőit is. Annak ellenére, hogy a helyi lakosság sok tekintetben támogatta őket, részükre az élet a trópusi éghajlatú, nehéz terepen a túlélésért folytatott küzdelemmé vált. A japán megszállás után így négy lehetséges választásuk volt a szigeteken lévő amerikaiaknak és a filippínó hadsereg katonáinak. Megadták magukat, elrejtőztek, elhagyták a szigetet, vagy aktívan ellenálltak. Az 1942-es bataani halálmenet során a több mint hetvenezer filippínó és amerikai hadifogoly közül több ezer halt meg a japánok keze által, így a megadás nem volt vonzó.⁸⁵ Aki nem tudta elhagyni a szigetet, annak egy magát megvédeni képes, szervezett közösség jelentette az egyetlen opciót, főleg a mostoha trópusi körülmények között.⁸⁶ A korábban már említett Russell W. Volckmann ezredes visszaemlékezésében elég nyersen fogalmaz. Szerinte ezek a menekültek három kategóriát alkottak. Voltak, akik csak vegetáltak, és mindent feladva várták a halált. Voltak, akik bűnözőkké váltak a túlélésük érdekében. Végül voltak azok, akik szemmel láthatóan erősebben kerültek ki minden egyes megpróbáltatásból.⁸⁷

Maguk a gerillaszervezetek is egyfajta evolúción mentek keresztül. Tevékenységüket két nagy csoportra oszthatjuk: az egyik aktívan támadta a japán megszállókat, a másik pedig inkább csak felderítést folytatott. Annak ellenére, hogy a közös ellenség a japán megszállók voltak, a csoportok nemcsak együttműködtek, hanem esetenként egymás között rivalizáltak is, illetve megpróbálták beolvasztani magukba a többi csoportot. Ennek egyik nyilvánvaló oka az erőforrások feletti uralom megszerzése volt. A másik ok – Sinclair kutatása szerint – a vezetők rangbéli különbsége, pontosabban az a tény, hogy az adott vezető megszállás előtti katonai rangja (ha volt neki) nem tükrözte az általa vezetett gerillacsapat nagyságát. Ez a fajta „rangkórságból” származó rivalizálás általában csak akkor oldódott meg, ha a vezető meghalt vagy fogságba esett, illetve a későbbi időszakban, amikor MacArthur parancsnokságának a beszívárogtatott ügynökök segítségével sikerült egységes hierarchiát kialakítania az egységes amerikai vezetés alatt.⁸⁸

⁸³ Sinclair 2011: i. m. 34.

⁸⁴ Uo. 36.

⁸⁵ A hadifoglyok átcsoportosítását gyalogmenettel és vasúton hajtották végre. Pontos és hivatalos számok nincsenek az áldozatokról. A japánok kegyetlenkedései és a kivégzések miatt több mint háromezren haltak meg a kicsit több mint 100 kilométeres menet alatt, és egyes becslések szerint körülbelül még húszezren a táborban.

⁸⁶ Sinclair 2011: i. m. 27.

⁸⁷ Hogan 1992: i. m. 67.

⁸⁸ Sinclair 2011: i. m. 29.

Jó példa a vezetők közötti rivalizálásra Mindanao szigetén Wendell Fertig ezredes és törzsfőnöke, Louis Morgan százados esete. Morgan saját pozícióját erősítette Fertig árnyékában, várva a pillanatot, hogy átvehesse helyét. Fertig ezt észrevette, és hogy megszabaduljon ambiciózus alvezérétől, összekötőként Ausztráliába akarta küldeni MacArthur parancsnokságára. A Szövetséges Hírszerző Iroda Fülöp-szigeteki regionális részlege (Philippine Regional Section – PRS) azonban ezt elutasította, és a probléma kezelésére „erőszakosabb” módszert javasolt. Fertig azonban nem akarta megkockáztatni a gerillacsoporton belül egy lázadás kitörését a Morgan elleni erőszakos fellépéssel, így úgy téve, mintha nem kapta volna meg a választ az ausztráliai parancsnokságtól, egy tengeralattjáró fedélzetén evakuálta Morgant a szigetekről.⁸⁹

MacArthur törzsének tehát olyan szervezeteket kellett támogatnia, amelyekben rendszerek voltak a belharcok, és amelyek feladatát és lehetőségeit erősen befolyásolta elhelyezkedésük. Az egyik legfontosabb feladat a gerillacsoportok kezelhető szervezetekké történő alakítása volt. Ennek érdekében MacArthur a régi filippínó hadsereg területi szervezeteinek mintájára próbálta a csoportokat tíz katonai körzetbe szervezni. Ehhez persze szükségessé vált a csoportok közötti összhang megteremtése, így az AIB ügynökeinek egyik feladata volt a különböző csoportok közötti viszály elsimítása. Ehhez az AIB és a PRS közösen 19 alkalommal 22 ügynököt szívárogatott be a szigetekre. Az ügynökök általában korábban kijutott amerikaiak vagy született filippínók voltak, akik a japán invázió idején nem tartózkodtak a szigeten.⁹⁰

Sinclair úgy látja, hogy az AIB két legfontosabb tevékenysége a gerillák vezetési rendjének kialakítása és az utánpótlás biztosítása volt. Fontos azonban, hogy az utánpótlás nem a gerillacsoportok túléléséhez kellett, hanem az aktív harctevékenységekhez és a lakosság megnyeréséhez.⁹¹ A két tevékenységet összekapcsolja az a szükségszerű (és a későbbi Jedburgh-csoportoknak ellentmondó) eljárás, hogy az ügynökök számára a gerillák feletti ellenőrzés megszerzésének az egyik legfontosabb eszköze a kívülről jövő ellátmány volt. Csak azok a csoportok kaptak a szövetségesektől támogatást, amelyek alárendelték magukat MacArthur parancsnokságának.⁹²

A szigetekre és onnan történő szállítást elsősorban tengeralattjárók biztosították. 1943–1945 között több mint negyven küldetést teljesített 19 tengeralattjáró, mindössze egy veszteséggel. A flotta több mint 1300 tonna anyagot szállított, 331 ügynököt tettek partra, és 472-t hoztak ki.⁹³ Az utánpótlás küldésénél – ellentétben a Jedburgh-csoportok és a burmai gerillák légi utánpótlásával – a tengeralattjárók esetében a rakomány térfogata volt a döntő szempont, és nem a tömege. Így például olyan lőszert és fegyvereket kaptak, amelyekből egy hajóval többet lehetett elszállítani. A fegyvereket és hadianyagot tudatosan is korlátozta az ausztráliai parancsnokság, mivel nem akarták, hogy a gerillák a feladatul szabott felderítés helyett tömeges megtorlást okozó támadásokat indítsanak a japánok ellen.⁹⁴ Ez persze nem mindig váltotta ki a gerillák tetszését. Egy esetben MacArthur parancsnoksága első küldeményként, propagandaanyagként MacArthur legendássá vált mondásával („Visszatérek!”) felcímkézett édességet és egyéb apróságokat küldött, ami teljesen haszontalan volt a gerillák számára. Erre

⁸⁹ Sinclair 2011: i. m. 32.

⁹⁰ Uo. 40.

⁹¹ Uo. 45.

⁹² Uo. 41.

⁹³ Burrell 2024: i. m. 111.

⁹⁴ Sinclair 2011: i. m. 47.

válaszként Volckmann alezredes, a Luzon szigetén közel húsz ezer gerillát irányító parancsnok a következő tengeralattjáróval egy helyi pipát és dohányt küldött vissza a köztudottan pipázó MacArthurnak egy *Mi itt maradtunk!* feliratú dobozban. A gerillák ettől fogva a kérésüknek megfelelő ellátmányt kapták.⁹⁵

„A sors kiszemeltjei”

Peter Sinclair kutatásának címe jól visszaadja a filippínó gerillamozgalom legfontosabb jellemzőjét. A korábbi történelmi példából láthattuk, hogy a Jedburgh-csoportok tevékenysége és együttműködése a francia ellenállással leginkább a nem hagyományos hadviselés rövid és intenzív szakaszának megnyilvánulását példázza. A különleges erők csoportjai az ellenállók felkészítésében nem igazán vettek részt, sőt, a hálózat létrehozásában sem játszottak kulcsszerepet. Feladatuk tisztán harcászati szintű volt, felderítés és közvetlen műveletek váltak a fókuszban. A Fülöp-szigetek gerillái esetében a szövetséges különleges erők szintén nem vettek részt a csoportok kialakításában, hiszen azok kialakultak maguktól. Amiben viszont a különleges erők és a többi támogatóképeség szerepet játszottak, az az, hogy ezek a heterogén csoportok végül közös vezetés alatt képesek lettek a hagyományos erők támogatására.

A szövetségesek által nyújtott támogatás elsősorban hadianyagból állt, hiszen a gerillák túléltek és megéltek a szigetekeken. A gerillák egyéni harci képességei is lényegesen jobbak voltak a francia csoportokénál, már csak azért is, mert soraikban sok volt a filippínó vagy amerikai exkatona.

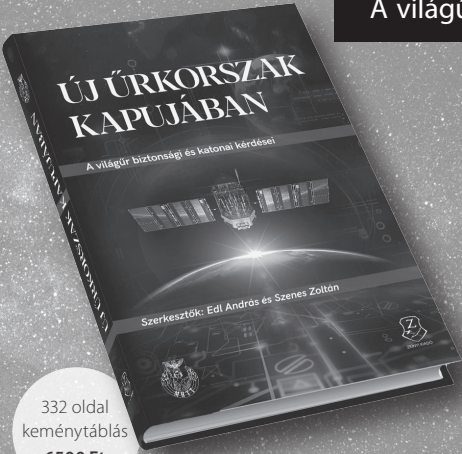
Amíg a Jedburgh-csoportok feladatának lényege az ellenállók közvetlen, harcban történő vezetése volt, a Fülöp-szigetek esetében a nem hagyományos hadviselésnek a szervezetek fejlesztése volt a legfontosabb aspektusa. Ebből a szempontból a filippínó gerillamozgalom támogatása inkább hadműveleti szintű tevékenységnek tekinthető mind időtartamát, mind pedig céljait tekintve, míg a Jedburgh-csoportok tevékenysége csak harcászati szinten értelmezhető. A harmadik történelmi példa viszont mind a mozgalom létrehozását, mind pedig aktív vezetését tartalmazza, és egyes források szerint a burmai gerillák a leghatékonyabb gerillaerőként tarthatók számon.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Burrell, Robert S.: *Defending an Achilles' Heel Evolving Warfare in the Philippines, 1941–1945*. Joint Force Quarterly 113, 2nd Quarter, 2024, 101–112.
- Che Guevara, Ernesto: *Guerrilla Warfare, The Authorized Edition*. Harper Perennial, London, 2009.
- *FM 3-05.130, Army Special Operations Forces Unconventional Warfare 2008*. Headquarters, Department of the Army, Washington, D.C., 2008. 09. 30.
- *Geheime Kommandosache Der Führer, Nr. 003830/42 g.Kdos.OKW/WFSt. F.H.Qu., den 18. 10. 1942*. <http://www.documentarchiv.de/ns/1942/kommandobefehl.html> (Letöltés időpontja: 2025. 09. 04.)
- Harari, Yuval Noah: *Sapiens*. Animus Könyvek, Budapest, 2025.

⁹⁵ Sinclair 2011: i. m. 48.

- Hasler, Jeffrey: *The SORO Resistance Pyramid Challenged*. Special Warfare, Vol. 30, 2017/3., 11–27.
- Hogan Jr., David W.: *U.S. Army Special Operations in World War II*. Center of Military History Department of the Army, Washington, D.C., 1992.
- Kilcullen, David: *The Evolution of Unconventional Warfare*. The Scandinavian Journal of Military Studies, Vol. 2, 2019/1., 61–71.
- Kiras, James D.: *Special Operations and Strategy From World War II to the War on Terrorism*. Routledge, New York, 2006.
- Lewis, S. J.: *Jedburgh Team Operations in Support of the 12th Army Group, August 1944*. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1991.
- Sinclair, Peter Thomas II: *Men of Destiny: The American and Filipino Guerillas During the Japanese Occupation of the Philippines*. School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2011.

ÚJ ŰRKORSZAK KAPUJÁBAN

A világűr biztonsági és katonai kérdései

Szerkesztők: Edl András és Szenes Zoltán

A könyv kétéves kutatás eredményeit foglalja össze: tárgyalja a világűr általános biztonságpolitikai kérdéseit, országtanulmányokban értékeli a három nagy űrhatalom (Egyesült Államok, Oroszország, Kína) tevékenységét és a különböző térségek országainak űrpolitikáját, továbbá válogat az űrkutatás műszaki-technológiai kérdéseiből.

Szerzők: Várdai Mihail Istvanovics, Horváth Attila, Kövesi Csaba, Edl András, Gazdag Erika, Haiszky Edina Julianna, Szivák Júlia, Molnár Dóra, Rémai Dániel, Kim Mo Rang, Óvári Gyula, Nagy Gábor, Szenes Zoltán

332 oldal
keménytáblás
6500 Ft

A könyv
olvasását
a QR-kóddal
elérhető
zenei melléklet
teszi élvezete-
sebbé.

A könyv a Zrínyi Kiadó webshopjában (shop.hmzrinyi.hu) vagy a kiadó könyv- és térképboltjában (1024 Budapest, Fillér utca 14.) **25% kedvezménnyel** vásárolható meg.